

Provinciale beroepskamers

Luc Dedecker

Met dit seminariewerk werd gepoogd dieper in te gaan op een aantal facetten van immateriële hulp binnen het kader van de OCMW-hulpverlening. Tevens werd in het tweede deel een antwoord geformuleerd op aantal vooraf gegeven vragen maar dan wel naar aanleiding van de onderzochte rechtspraak van de provinciale Beroepskamers in 1981.

INLEIDING

§ 1. Wettelijke grondslagen voor immateriële hulp (1)

1. Art. 60 Par. 2: "Het centrum verstrekt alle nuttige inlichtingen en raadgevingen en doet stappen om aan de betrokkenen alle rechten en voordelen te verlenen waarop zij krachtens (...) wetten aanspraak kunnen maken".
- Art. 60 Par. 3: Is het belangrijkste artikel dat hierbij in aanmerking komt. Het zegt dat de hulpverlening *in de meest passende vorm dient te gebeuren*. Daarom wordt het net zoals artikel 1 als een scharnierartikel beschouwd.
- Art. 60 Par. 4: "Het verzekert met de eerbiediging van de vrije keuze van de betrokkene, de psycho-sociale, morele of opvoedkundige begeleiding die de geholpenpersoon nodig heeft om geleidelijk zelf zijn moeilijkheden te boven te komen".
- Art. 60 Pa. 5: "Het maakt personen, aan wie hulp wordt geboden zo nodig, lid van verzorgingsinstellingen naar hun keuze, waarbij in de mate van het mogelijke een persoonlijke bijdrage van de betrokkene geëist wordt".

Deze toepasselijke wetsartikelen worden eerst vermeld om de lezer enigszins vooraf in te lichten en anderzijds om latere aanhalingen tijdens de bespreking te vermijden.

§ 2. Kernstuk van onze problematiek - evolutie

2. Door de wet van 8 juli 1976 werden de vroegere C.O.O.'s, opgericht bij de Wet van 10 maart 1925, in een nieuw kleedje gestoken.

(1) Wet 8 juli 1976 op Openbaar Centrum van Maatschappelijk Werk.

Ze kregen meteen de nieuwe benaming van O.C.M.W. mee. Deze wet bekrachtigde een evolutie die reeds geruime tijd aan de gang was, zowel binnen de C.O.O.'s zelf, als binnen de globale sociale dienstverlening.

De C.O.O.'s werden aanvankelijk opgericht "om de ellende te verzachten en te voorkomen, en de dienst der ziekenverpleging in te richten" (2).

Onderstand mocht slechts verleend worden aan behoeftigen (3).

Deze taak werd voornamelijk waargenomen door vrijwilligers en door de mensen van de Administratie.

Sinds het begin van de jaren 60 is men beginnen werke aan de hervorming van de C.O.O.'s (4).

Een steeds weerkerend element in deze voorstellen was de wil om tot een betere hulpverlening te komen door een verplichte uitbouw van de Sociale Dienst.

In de Wet van 8 juli 1976 tracht men dit te realiseren door elk O.C.M.W. de verplichting op te leggen minstens één maatschappelijk werker in dienst te nemen.

3. Artikel 1 van de Wet betreffende de O.C.M.W.'s van 8 juli 1976 luidt :

"Elke persoon heeft het recht op maatschappelijke dienstverlening. Deze heeft tot doel eenieder in de mogelijkheid te stellen een leven te leiden dat beantwoordt aan de menselijke waardigheid. Er worden O.C.M.W.'s opgericht die onder deze wet bepaalde voorwaarden tot opdracht hebben deze dienstverlening te verzekeren."

Met deze omschrijving wordt duidelijk gebroken met de wet van 10 maart 1925 op de C.O.O..

Geen onderstand voor de behoeftigen, maar maatschappelijk welzijn dat eenieder in de mogelijkheid stelt een menswaardig bestaan te leiden. Dit betekent het recht hebben op materiële en immateriële dienstverlening die men nodig heeft: een afdwingbaar recht (5).

Automatisch heeft men de reflex eerder negatief te zijn ingesteld tegenover het begrip immateriële hulp. Het gaat hier duidelijk om een subjectief recht dat onafwendbaar blijkt te zullen zijn.

Doch de eerder vage omschrijving van artikel 1 laat toe aan de Beroepskamers, door middel van hun rechtspraak, deze leemte op te vullen.

De Beroepskamers kunnen immers de klaarblijkelijke tekorten van de

(2) Art. 1 van de wet van 10-3-1925 op de Openbare Onderstand.

(3) Art. 68 van de wet van 10-3-1925 op de Openbare Onderstand; VANACKER, L., (redactie van een werkgroep onder voorzitterschap van), C.O.O. - Modern Sociaal Dienstbetoon, p. 123-131.

(4) Een kort overzicht van de voorgeschiedenis van de Wet '76 vinden we bij VAN ASSCHE, J. en NIJS, L., Seminariewerk 1978-79, Instituut Soc. Zekerheid.

(5) PIETERS, D., *Het recht op maatschappelijke dienstverlening*, in "Provinciale Beroepskamers", van LAMBRECHT A.M. en SIMOENS, D., p. 59-71.

O.C.M.W.'s sanctioneren, alsook de onaanvaardbare weigering tot tegemoetkoming ongedaan maken.

De wet beschrijft de opdrachten van de O.C.M.W.'s niet tot in de details. Ze geeft alleen een gedragslijn en laat ieder O.C.M.W. zelf een gestalte geven aan de hem toevertrouwde verantwoordelijkheid in functie van de plaatselijke mogelijkheden en individuele behoeften.

Volgens artikel 59 van de wet van 8 juli 1976 vervult het O.C.M.W. zijn opdracht volgens de meest aangepaste methoden van het maatschappelijk werk.

Volgens de memorie van Toelichting van het wetsontwerp moeten de meest geëvolueerde en de best aangepaste methoden gebruikt worden om de taken zo degelijk mogelijk uit te voeren.

Alle methoden worden hier bedoeld, inbegrepen het "sociaal casework", de sociale begeleiding, het groepswerk en zelfs het maatschappelijk opbouwwerk (6).

In feite onderstreept de wetgever door deze beschikking dat het O.C.M.W. eerst en vooral een Sociale Dienst is die niet alleen de *traditionele* sociale noden moet overwinnen waaraan de vroegere C.O.O.'s in menig geval niet hadden kunnen drome die ooit tegen te komen.

Practisch komt het hier op neer dat de Beroepskamers oordelen aan de hand van een volgens hen 'goed funtionerend O.C.M.W.' rekening houdend met de realiteitsmogelijkheden.

4. Artikel 1 is slechts een vertrekpunt: in feite is het verbonden met een reeks andere artikelen, inzonderheid de artikelen 57 en volgende. Daar het artikel 1 een subjectief recht inhoudt is dit dan ook afdwingbaar, met name bij de Beroepskamers (7).

Zoals Dirk Defauw in zijn artikel schrijft, zou men bij de studie van de beslissingen van de Beroepskamers wel eens tot de indruk kunnen komen dat in onze maatschappij de meeste menselijke problemen van financiële aard zijn (8).

Het is inderdaad een belangrijke opdracht voor het O.C.M.W. en zijn Sociale Dienst financiële hulpverlening te bieden in het kader van de bestaanszekerheid van elke burger.

Anderzijds is het zo dat de werking van de Sociale Dienst veel ruimer is dan het louter 'oplossen'. Het is trouwens de vraag of en in welke mate financiële noden los te koppelen zijn van een "totaal-problematiek" van cliënten en cliëntensystemen.

De vage formulering van artikel 60 par. 3 (9) biedt heel wat mogelijkheden en kan heel wat vormen aannemen.

(6) Uit "Toepassing van het recht op Maatschappelijke Dienstverlening door de O.C.M.W.'s".

(7) Zie LAMBRECHT, A. en SIMOENS, D., *Provinciale Beroepskamers*, Leuven, '82.

(8) DEFAUW, D., *Werkbereidheid een voorwaarde voor O.C.M.W. - dienstverlening?*, *Jura Falconis*, nr. 4, zomer 81, p. 519-538.

(9) Wet 8 juli 1976 op Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Werk.

Wat het bedrag van de financiële hulp betreft, stelt de wet geen normen. Om tot een zekere gelijkberechtiging te komen en tot een soepele afhandeling van de aanvragen zijn de meeste O.C.M.W.'s zelf barema's, criteria, steunnormen, richtlijnen... gaan opstellen. Sommige laten zich naar verluidt leiden door de bevindingen van wetenschappelijk onderzoek omtrent het socio-vitaal minimum (10).

Door de Beroepskamers is eensgezind beslist dat deze criteria of richtlijnen of hoe men ze ook wil noemen, geen enkele bindende waarde hebben. Elk geval dient dus in concreto behandeld en onderzocht te worden.

De volledige appreciatievrijheid van het O.C.M.W. en Beroepskamer aan de hand van geen ander criterium dat dat van de menselijke waardigheid roept bij sommigen toch bezwaren op. Dit houdt namelijk de deur open tot subjectiviteit.

Doch deze subjectiviteit is noodzakelijk om enigszins een soepele werking van het O.C.M.W. toe te laten.

Uit de arresten kan duidelijk afgeleid worden dat sommige O.C.M.W.'s zich nog beperken tot het verlenen van een bestaansminimum, en dat andere hoge steunbarema's toekennen die bijna evenredig zijn met de werkloosheidsvergoeding (12).

DEEL I: VORMEN EN GRONDSLAGEN VAN IMMATERIELE HULP AAN OCMW-CLIENTEN

HOOFDSTUK I. BIJSTAND

§ 1. Gezinsbudgetteringsbegeleiding

5. Op het einde van praktisch elk arrest wordt de magische formule vermeld, dat het O.C.M.W. de cliënt moet begeleiden (Bk BN, 26-11-81, O.C.M.W. Tervuren; Bk WV, 7-12-81, O.C.M.W. Zottegem; ...)

De vraag die we ons nu kunnen stellen is natuurlijk: "Wat is begeleiden?"

Hier valt de belangrijke figuur van elk O.C.M.W. te vermelden: de maatschappelijke werker. Meer en meer worden vragen gesteld over het maatschappelijk werk als methode van hulpverlening. Komt het de

(10) Vooral de resultaten bekomen door het Centrum voor Sociaal Beleid van de U.F.S.I.A. vermeld door BERGMAN J.. Bestaansminimum als middel tot armoedebestrijding, *Bestaansminimum*, Antwerpen, 1980, p. 148.

(11) Zie bijlage I: Opvattingen naar aanleiding van een gesprek met een O.C.M.V.-voorzitter.

(12) LAMBRECHT, A.M., *Het O.C.M.W. als instelling die ruime kansen biedt voor het voeren van een ruim progressief Sociaal Beleid*, De Gemeente, V.B.S.G., 1980, p. 312.

Beroepskamer toe zich uit te spreken over de inhoudelijke inhoud van het maatschappelijk werk?

Dit lijkt zeker niet het geval te zijn. Practisch nergens wordt expliciet vermeld wat die begeleiding inhoudt. Meestal wordt een ganse *stijlformule* gegeven ter omschrijving van die begeleiding (13) (Bk AN, 8-7-82, O.C.M.W. Antwerpen: "in het raam van een door te voeren sociaal beheer in de gezinsbudgettering; of nog anders Bk LI, 29-9-81, O.C.M.W. Houthalen: "de nodige sociale begeleiding te verschaffen").

Slechts in één enkel geval wordt er verwezen naar een afzonderlijke dienst die zich met specifieke begeleiding bezighoudt: de Teledienst (Bk AN, 24-11-81, O.C.M.W. Merksem).

De samenstelling van de Beroepskamers is eerder van die aard dat zij slechts vage uitspraken kunnen doen over de gewenste begeleiding. Slechts hier en daar is er een Beroepskamer waarin een oudvoorzitter van en O.C.M.W. zetelt, die dan zijn concrete ervaringen kan aanwenden om die formule enigszins wat inhoud te geven. Doch meestal blijft dit een roepende stem in de woestijn, want het is de Raad in zijn globaliteit die beslist.

Hieraan gekoppeld is de vraag naar de afdwingbaarheid van dergelijke beslissingen. Wat kan de cliënt met dergelijke uitspraak aanvangen tegenover het O.C.M.W., en omgekeerd wat moet de maatschappelijk werker hiermee aanvangen? Wenselijker is in elk geval, dat de cliënt wordt doorverwezen naar meer gespecialiseerde diensten die vertrouwd zijn met die materie.

Trouwens samenwerking tussen diensten en welzijnswerkers is een thema dat de volle aandacht verdient.

Een belangrijke vraag die we ons hierbij moeten stellen is de volgende: Een cliënt kan zich richten tegen een O.C.M.W.-beslissing via de Beroepskamer, maar wat moet hij doen tegenover een dienst die niet tot het O.C.M.W. behoort maar naarwaar hij werd verwezen?

Dit heeft dan eerder te maken met de organisatie van de welzijnszorg, de plaats en functies van de verschillende diensten en personen in dit geheel.

De cliënt wordt dan vaak van het kastje naar de muur gezonden en uiteindelijk belandt hij dan weer bij het O.C.M.W. Zij beslist dan dat de cliënt niet voldoende gemotiveerd is om geholpen te worden, en weigert dan misschien hulp.

§ 2. Gezinsbudgettering en de problematiek van de schulden

6. Enkele kenmerken van de O.C.M.W.-cliënt met schulden:

— Gebrek aan planning bij de besteding en het beheer van gelden:

(13) Cfr. inleiding.

Aldus de Bk BN, 27-11-81, O.C.M.W. Tervuren: "Overwegende dat de Beroepskamer van oordeel is dat de financiële steun van het O.C.M.W. niet gerechtvaardigd is daar het voor beroepster en haar dochter mogelijk moet zijn, om, mits vermindering van bepaalde uitgaveposten en goed beheer van het budget, mét hun inkomsten rond te komen.

Dat het evenwel tot de taak van het O.C.M.W. van Tervuren behoort om de betrokkenen hierbij op passende wijze te begeleiden".

- Financiële moeilijkheden omwille van relationele problemen in het gezin (Bk OV, 7-12-81, O.C.M.W. Zottegem) - of plotse hoge kosten (begrafeniskosten) (Bk LF, 22-3-82, C.P.A.S. Huy).
- Men wil over meer goederen beschikken dan men kan betalen. Aldus de BK OV, 1-3-82, O.C.M.W. Sint-Niklaas, waar de persoon in kwestie zomaar een maandelijks schuld had van 59.502 fr. + intresten.

Dergelijke cliënten kunnen zich moeilijk verdedigen tegen de vele aantrekkelijke aanbiedingen van goederen en leningen, en zijn minder vatbaar voor voorlichting en begeleiding. De hulpbehoevende doet meestal beroep op de hulpverlening als de toestand uitzichtloos is.

Het O.C.M.W. van haar kant heeft heel wat mogelijkheden om hier een oplossing te zoeken.

Zij kan een efficiënte begeleiding en budgettering door een maatschappelijk werker verlenen. Dergelijke opdracht vraagt echter veel tijd en nauwgezetheid. Tengevolge van het grote aantal aanvragen dat men krijgt (in Kortrijk ongeveer een 500 per week) is het onmogelijk om op elk geval in te gaan. Daarbij zijn er overal te weinig maatschappelijk werkers.

Het O.C.M.W. kan ook preventief te werk gaan door informatie aan bepaalde verbruikerscategorieën te geven: aan jonggehuwden, aan werklozen, gepensioneerden,...

Meer globaal kan zij de ganse bevolking van haar werkdomein op de hoogte brengen inzake sluwe verkoopstechnieken en sommige huis aan huis verkoopsmethoden. Doch meestal gebeurt dit niet uit financiële overwegingen en ook niet wegens tijdsgebrek.

Hierbij kunnen we ons afvragen of die bepaalde mensen die zouden moeten gesensibiliseerd worden, wel vatbaar zijn voor dergelijke informatie.

Beeldende reclame slaat namelijk meer in dan saaie waarschuwingen.

7. Een belangrijke opmerking hierbij is dat het O.C.M.W. geen financiële instelling is en bijgevolg niet zomaar leningen van cliënten kan overnemen.

Een vermeldenswaardige redenering van de Beroepskamer van Oost-Vlaanderen dient hier te worden aangehaald: "Overwegende dat een O.C.M.W. bezwaarlijk kan worden verplicht als financier op te treden in voordeel van schuldenaars die geen uitzonderlijke sociale omstandig-

heden kunnen inroepen waardoor zij genoodzaakt waren de schulden in kwestie aan te gaan'' (Bk OV, 1-3-82, O.C.M.W. Sint-Niklaas, als ook Bk AN, 23-3-82, O.C.M.W. Brasschaat; Bk LF, 25-1-82, C.P.A.S. Huy).

De Beroepskamer beslist dan verder dat het echter sociaal onaanvaardbaar zou zijn en niet in overeenstemming kan worden gebracht met het door de wetgever gewaarborgd menswaardig bestaan dat een levensnoodzakelijke energievoorziening als in casu electriciteit, eventueel zou worden opgeschoort.

Hier wordt dus nogmaals aangetoond dat het O.C.M.W. zelf zal nagaan wat er onder een menswaardig bestaan dient te worden verstaan en dat dit wordt aangepast aan de noden die eigen zijn aan de tijd waarin de betrokkene leeft (14).

Dat gas en electriciteit tot het levensnoodzakelijk minimum behoren blijkt ook uit een arrest van 7-12-81 van de Beroepskamer van Luik. Als in een soort van 'blitz-procedure' had het O.C.M.W. juridische hulp toegekend aan de betrokkene om de nodige stappen te zetten om een deblokkering van zijn gas- en electriciteitsteller te bekomen.

Pas onder die voorwaarde zou zij eventueel tussenkomen in de schuldlast van 60.000 fr.

De betrokkene tekende beroep aan, maar ook de Beroepskamer besliste dat de man reeds vanaf het begin had moeten contact opnemen met zijn advocaat om een regeling te bekomen met de Maatschappij, en daar hij dit nog altijd niet had gedaan het O.C.M.W. nog niet diende tussen te komen om hem financieel te steunen (Bk LF, 7-12-81, C.P.A.S. Liège).

Spijts alle preventieve maatregelen zal het O.C.M.W. steeds moeten scheepgaan met cliënten die vastzitten in de schulden.

8. Met betrekking tot de werking kan vastgesteld worden dat de verschillende O.C.M.W.'s werken met richtingscriteria voor groepen. Deze richtingscriteria worden regelmatig herzien en aangepast aan de veranderingen in levensomstandigheden en behoeften.

(Bk OV, 7-9-81, O.C.M.W. Zele: "Overwegende dat, alhoewel het inkomen van verzoekster... van aard is dat hiermee zuinig zal moeten worden omgesprongen en anderzijds dat de gevraagde tussenkomst een miniem bedrag betreft, kan de Beroepskamer toch het principiële standpunt van de Raad van het betrokken O.C.M.W. bijtreden, aangezien door het Centrum terzake terecht mag worden gevreesd dat in de toekomst nog meerdere gezinnen met een gelijkaardig inkomen om tussenkomst zouden verzoeken...").

(14) Staatsblad, 18 december 1979.

Zoals reeds hoger vermeld kunnen materiële en immateriële hulp niet van elkaar gescheiden worden. De laatste tijd wordt dan ook met betrekking tot leningen een meer terughoudendheid waargenomen vanwege O.C.M.W. en Beroepskamer. Waarschijnlijk heeft dit te maken met vroeger uitgebrachte richtlijnen van de toenmalige Staatssecretaris voor de Nederlandse Gemeenschap, D. Coens, en waarin het O.C.M.W. ervoor wordt gewaarschuwd: "zich niet te laten terugdringen in een rol van financieringsinstelling. Een strikt gevolgde gezinsbudgettering eventueel met een belastingeneming of spreiding van bepaalde schulden, kan iemand nieuwe kansen geven". Soms stelt het O.C.M.W. alleen een spreidingsplan van de schulden op dat de betrokkene moet toelaten binnen een redelijke termijn zijn schulden af te betalen, zonder dat zijn menswaardig bestaan hierdoor in het gedrang komt (Bk AN, 20-4-82, O.C.M.W. Mortsel; Bk WV, 10-2-82, O.C.M.W. Knokke-Heist).

§ 3. Past een normensysteem in het kader van de wet ?

9. Eigenlijk niet want dit past niet met de autonomie van elk O.C.M.W. gelet op de nadruk die de wet legt op de individuele hulpverlening in functie van het welzijn van iedere persoon afzonderlijk. Hieraan zijn moeilijk uniforme richtlijnen te koppelen.

Verschillende typen van normen zijn eerder wenselijk naargelang het gaat om een gestabiliseerd geval of een niet gestabiliseerd geval.

Bij een gestabiliseerde situatie, dit wil zeggen voor mensen die zelf niet meer in de mogelijkheid zijn en ook nooit in de mogelijkheid zullen verkeren om zelf inkomsten te verwerven, stelt het O.C.M.W. over het algemeen minder hoge eisen aan eigen inzet en is het O.C.M.W. ook meestal ruimer in het toekennen van financiële tegemoetkomingen en begeleiding.

Bij niet-gestabiliseerde situaties, zal het O.C.M.W. er andere normen op nahouden.

De hulpverlening zou dan moeten zo georganiseerd worden, dat de *zelfwerkzaamheid* en de *zelfredzaamheid* gestimuleerd worden. Vermits de hulpaanvrager nog een inspanning kan leveren om de eigen situatie te verbeteren en een inkomen te verwerven, mag een financiële tussenkomst zeker niet leiden tot passiviteit.

HOOFDSTUK II. PROBLEMATIEK VAN DE PSYCHO-SOCIALE BEGELEIDING

10. In de O.C.M.W.-kringen wordt dit probleem opgeworpen door de maatschappelijke werkers. Vaak is de Raad overbelast met een nega-

tieve financiële problematiek, en dan nog beslist de Beroepskamer dat het O.C.M.W. psycho-sociale hulp moet inlassen.

Dit lijkt ons een onmogelijke taak.

Vooreerst is het financieel aspect een duidelijke taak voor het O.C.M.W. Maar de psycho-sociale begeleiding is dit niet zo vanzelfsprekend.

Vaak zien we dat de beslissing al te veel doordrenkt is van de financiële toestand, zodat de Raad eerder negatief staat op het plan van de begeleiding.

De Dienst heeft gewoon tijd tekort om zich daarmee bezig te houden. Er is bovendien meestal te weinig personeel om op een degelijke manier dergelijke begeleiding te organiseren. Misschien zou het beter zijn die taak over te dragen aan een externe gespecialiseerde dienst die organisatorisch zou afhangen van het O.C.M.W. om een administratieve rompslomp te vermijden.

Een sociologisch onderzoek zou hier misschien wat klaarheid kunnen brengen. Alle Beroepskamers hebben het regelmatig over de vernoemde begeleiding die ertoe strekt om verzoeken in de mogelijkheid te stellen zelf zijn problemen op te lossen.

Aan verzoekers wiens beroep wordt afgewezen wordt nogal eens begeleiding toegewezen als "toemaatje" alsof men de betrokkene toch niet met lege handen wil naar huis sturen. Bk LI, 17-11-81, O.C.M.W. Neerpelt: "Overwegende dat het O.C.M.W. van Neerpelt aanvaardt dat dit gezin over voldoende inkomsten beschikt en mits planning de achterstallige rekeningen kunnen betaald worden, zodat het menswaardig bestaan niet in het gedrang komt;

Overwegende dat derhalve het verlenen van financiële hulp geen oplossing biedt, maar wel psycho-sociale hulp."

Hier is er geen enkele reden om dergelijke hulp op te leggen aan het O.C.M.W.; alleen budget-begeleiding ware wenselijk geweest.

Soms blijkt dat de aanvrager eerder aan een ernstige ziekte lijdt: aldus het arrest van de Bk WV, 3-2-82, O.C.M.W. Houthulst.

In casu gaat het om een man die al eens in de gevangenis had gezeten en daarbij nog aan drankzucht lijdt. Hij woont in een gehuurde caravan met zijn vier kinderen. Hij is reeds tweemaal gescheiden en is voor het ogenblik werkloos. De Beroepskamer beslist alleen financieel tussen te komen indien de man geen bestaansminimum zou toegekend worden, maar ook dat indien drankmisbruik zich zou voordoen, om hem te helpen en hem ertoe aan te zetten zich aan te sluiten bij een Anti-Alcohol-Vereniging.

HOOFDSTUK III. HET AAN TEWERKSTELLING "HELPEN"

11. Hiervoor moeten we teruggrijpen naar artikel 60 par. 7.

"Wanneer een persoon bewijs moet leveren van tewerkstelling om het

volledig voordeel van bepaalde sociale uitkeringen te bekomen, neemt het O.C.M.W. alle maatregelen om hem een betrekking te bezorgen. In voorkomend geval verschaft het deze vorm van dienstverlening door zelf in de bedoelde periode als werkgever op te treden.”

Hieruit volgt dus duidelijk een juridische plicht tot hulpverlening, op voorwaarde dat de volgende drie voorwaarden vervuld zijn.

- Gevraagde dienstverlening moet nodig zijn om de betrokkenen op een of andere manier een menswaardig bestaan te kunnen verlenen.
- De tewerkstelling is de geschikte manier om de betrokkene het genot van sociale zekerheidsprestaties te verzekeren en hem zo in staat te stellen een menswaardig bestaan te leiden.
- Nul n'est tenu à l'impossible. Het O.C.M.W. kan niet tot een tewerkstelling gedwongen worden wanneer zij praktisch of juridisch in de onmogelijkheid verkeert om de betrokkene werk te verschaffen.

Zelfs de Beroepskamers hebben zich enigszins naar deze criteria gericht ; of althans geven ze indicaties die aan deze criteria impliciet groot belang hechten. Zo vindt eerstgenoemd criterium een echo in de afwijzingsbeslissingen waarin de Beroepskamer zich steunt op de vaststelling dat de hulpaanvrager zich niet in een werkelijke noodsituatie bevindt. Een voorbeeld van het eerste criterium : Bk WV, 11-8-82, O.C.M.W. Brugge. Het O.C.M.W. had verdere verlening van het bestaansminimum geweigerd gezien de betrokkene zijn werk niet had hervat. Doch de Beroepskamer oordeelde dat “de toestand van verzoeker dusdanig ernstig was dat hij voorlopig dient geholpen te worden om hem een menswaardig bestaan te verzekeren... Maant verzoeker tevens aan een ernstige inspanning te leveren om een werkgelegenheid te vinden, en beveelt het O.C.M.W. van Brugge hierbij hem de passende begeleiding te verlenen”.

12. Het tweede criterium kan als volgt geïllustreerd worden met de uitspraak van de Bk WV, 3-2-82, O.C.M.W. Koksijde: Het O.C.M.W. zou terzake begeleidend optreden om voor de betrokkene een gepaste tewerkstelling te bekomen en dit minstens vanaf de komende lente en dit zolang dit nodig is om de betrokkene toe te laten gerechtigd te zijn op werkloosheidsuitkering.

Soms legt de Beroepskamer het O.C.M.W. op de betrokkene werk te verschaffen om also een vorm van vervangingsinkomen te bezorgen wanneer de kinderen geen kindergeld meer trekken (Bk LF, 22-2-82, C.P.A.S. d'Oupeye).

Vermeldenswaard is de beslissing van de Beroepskamer van Antwerpen :

Betrokkene had regelmatig tussenkomst verkregen van het O.C.M.W. inzake onkosten van dokter en medicatie. Daarbij genoot hij ook nog het bestaansminimum. Doch het O.C.M.W. stelde als voorwaarde dat vader regelmatig attesten diende voor te leggen als werkzoekende en dat de oudste dochter zich zou laten inschrijven bij de R.V.A. als

werkzoekende. Maar hierdoor zou de man het recht op kinderbijslag in hoofde van zijn dochter in gevaar brengen en dus ook hun menswaardig bestaan !

Daarom besliste de Beroepskamer van Antwerpen dat de voorwaarden van inschrijving van de dochter in die zin moest gewijzigd worden dat het O.C.M.W. bemiddelend diende op te treden om voor haar een betrekking te vinden, en tevens voor de duur van de inschrijving bij de R.V.A., een bedrag gelijk aan de kinderbijslag diende te betalen voor een maximumperiode van drie maanden (Bk AN, 8-12-81, O.C.M.W. Deurne).

Een bijzonder probleem hierbij is de situatie waar het O.C.M.W. gevraagd wordt een minder-valide te helpen. Dit wordt behandeld in het volgende hoofdstuk.

HOOFDSTUK IV. AANSPRAKEN BIJ HET RIJKSFONDS TOT SOCIALE RECLASSERING VAN MINDER-VALIDEN

13. Om bij het vorige enigszins aan te sluiten, helpt het O.C.M.W. soms invaliden of minder-validen om hen bij het Rijksfonds in te schrijven. In sommige gevallen zal zij zelfs mogelijke stappen ondernemen om de betrokkene te plaatsen in een Centrum ter professionele reclassering. Dit zal dan gebeuren volgens de fysische of psychische mogelijkheden van de minder-valide (Bk LX, 29-9-81, C.P.A.S. Rouvroy).

Meestal beperkt de hulp zich tot loutere begeleiding om de cliënt zijn aanspraken te laten gelden bij het Rijksfonds (Bk OV, 9-11-81, O.C.M.W. Aalst; Bk HE, 21-9-82, C.P.A.S. Mons).

In een arrest van de Beroepskamer van Antwerpen wordt duidelijk gezinspeeld op de intermediaire rol die het O.C.M.W. soms moet spelen.

In deze zaak vraagt een man of het O.C.M.W. een voorschot wil uitbetalen, voor de verplaatsingskosten van zijn mindervalide dochter, aan de ambulantiendienst, tot het Rijksfonds overgaat tot de betaling.

Betrokkene wordt afgewezen en hij tekent beroep aan tegen deze beslissing met de motivering dat de ambulantiendienst niet moet opdraaien voor een minder vlotte werking van het Rijksfonds.

De Beroepskamer poogt beide standpunten te verzoenen door het O.C.M.W. op te leggen, indien nodig, inspanningen te doen om deze uitbetalingen te doen bespoedigen (Bk AN, 17-11-81, O.C.M.W. Mortsel).

14. Algemeen kunnen we uit de arresten opmaken dat het O.C.M.W. ervan uitgaat dat eerst alle mogelijke rechten dienen uitgeput te worden vooraleer zij zelf enige financiële steun verleent.

Een pareltje van een voorbeeld vinden we bij de Beroepskamer van Limburg d.d. 15 dec. 1981 :

Betrokkene vraagt een tussenkomst voor de aankoop van orthopedische schoenen, waarvoor geen tussenkomst van het ziekenfonds is voorzien. Het O.C.M.W. verleende haar tussenkomst voor 2.000 fr, zijnde iets meer dan het remgeld voor één paar zo'n schoenen.

Daarbij wijst de Beroepskamer in haar motivering erop "dat blijkt dat verzoekster mogelijk eveneens recht heeft op orthopedische schoenen verleend door het Rijksfonds Sociale Reclassering Mindervaliden, maar dat verzoekster deze rechten onvoldoende heeft laten gelden."... De Beroepskamer besliste dat het O.C.M.W. "... de nodige begeleiding dient te verschaffen om haar aanspraken te laten gelden bij het Rijksfonds..."

(Bk LI, 15-12-81, O.C.M.W. Riemst); alsook Bk OV, 9-11-81, O.C.M.W. Aalst).

HOOFDSTUK V. HULP AAN VREEMDELINGEN TER VERKRIJGING VAN EEN POLITIEK STATUUT

15. Artikel 1 van de Wet van 8 juli 1976, bepaalt dat *elke persoon* recht heeft op maatschappelijke dienstverlening.

Dit wijst er duidelijk op dat de hulp niet alleen mag beperkt worden tot de Belgen, woonachtig te België, maar ook op alle vreemdelingen van welke nationaliteit ook, zodra zij in België verblijven. Dit wordt nadrukkelijk vermeld in artikel 58 van de O.C.M.W.-wet: "Het O.C.M.W. verleent hulp aan ieder persoon die zich op het grondgebied bevindt van de door hem bediende gemeente..."

Daar deze personen niet voldoen aan de voorwaarden van nationaliteit van de Wet van 7 augustus 1974 tot instelling van het recht op een bestaansminimum, kunnen zij geen bestaansminimum krijgen.

Het O.C.M.W. van haar kant kent dan meestal, indien dit nodig blijkt, een bedrag toe naar analogie.

Doch het grootste probleem is meestal het verkrijgen van een of ander statuut. Het gaat dus over personen die slechts tijdelijk in België verblijven, in afwachting van een definitieve beslissing van het Hoog Commissariaat voor Vluchtelingen.

De Beroepskamer beslist dan dat Het O.C.M.W. de betrokkene bijstand moet verlenen tot het bereiken van zijn statuut van Politiek Vluchteling (Bk AN, 1-12-81, O.C.M.W. Antwerpen, als tevens de beslissing van 6-4-82 van hetzelfde O.C.M.W.).

HOOFDSTUK VI. ZOEKEN NAAR EEN GESCHIKTE WONING

16. De dienstverlening van het O.C.M.W. beperkt zich niet tot budget-

teringsbegeleiding, het opstellen van afbetalingsplannen, het verlenen van een statuut; maar zij breidt zich uit tot het zoeken naar een geschikte woning voor de aanvrager.

Opnieuw bevinden we ons op het raakvlak van de financiële steun. Meestal zal het O.C.M.W. ertoe moeten besluiten dat de betrokkene een bescheidener woning moet zoeken om zo een belangrijke kostenpost te milderen (Bk WV, 19-5-82, O.C.M.W. Knokke-Heist; Bk BN 14-12-81, O.C.M.W. Leuven).

Meestal is dit het gevolg van hoogoplopende schuldenlast voor verwarming, geneeskundige verzorging en dergelijke meer.

Vaak bezit het O.C.M.W. zelf een aantal woningen, maar dan specifiek voor bejaarden. Moeilijker wordt het wanneer een verzoek wordt ingediend tot bemiddeling voor het verkrijgen van een sociale woning die niet tot het O.C.M.W. toebehoort.

Aldus in het arrest van 26-11-81, waar een fysisch gehandicapte gepensioneerde beroep instelde bij de Beroepskamer daar het O.C.M.W. zich onbevoegd had verklaard voor het toekennen aan de betrokkene van een sociaal appartement, daar het gebouw toebehoorde aan de huisvestingsmaatschappij "Le Foyer St. Gillois".

De Beroepskamer legde hier het O.C.M.W. op "de nodige stappen te doen bij de gepaste instanties teneinde aan belanghebbende een woon-gelegenheid te verschaffen in overeenstemming met zijn fysische mogelijkheden (Bk BN, 26-11-81, O.C.M.W. Sint-Gillis).

HOOFDSTUK VII. DIAGNOSE OP GROND VAN EEN SOCIAAL ONDERZOEK ART. 60 PAR. 1

17. Hierbij moeten we een onderscheid maken tussen twee situaties:

- De Beroepskamer kent bepaalde hulpverlening toe, maar wenst daarbij dat een sociaal onderzoek zal ingesteld worden naar een aantal opgegeven elementen ter verduidelijking of om verdere hulp toe te kennen.
- De Beroepskamer schort zijn beslissing op tot zij het verslag krijgt van een sociaal onderzoek.

Dit sociaal onderzoek ligt in het kader van artikel 60 par. 1 dat zegt dat de tussenkomst van het centrum zo nodig wordt voorafgegaan door een sociaal onderzoek dat besluit met een nauwkeurige diagnose nopens het bestaan en de omvang van de behoefte aan dienstverlening en de meest passende middelen voorstelt om daarin te voorzien.

Hier komt de rol van de maatschappelijk werker opnieuw op de voorgrond. Het is zijn taak om een sociaal onderzoek in te stellen.

Soms dient dit als tussenstap zoals in het arrest van de Beroepskamer van West-Vlaanderen, waar zij beslist geen tussenkomst te verlenen

onder de vorm van tewerkstelling doch verder het geval te volgen en eventueel contacten te nemen met eventuele werkgevers (Bk WV, 3-2-82, O.C.M.W. Koekelare).

Bij familiale moeilijkheden kan een onderzoek gewenst zijn om alle mogelijke uitwegen na te gaan : is er verzoening mogelijk of niet en wat als er geen mogelijk is? (In die zin de Bk WV, 2-6-82, O.C.M.W. Koekelare).

Een onderzoek kan ook gewenst zijn om na te gaan of het mogelijk is een kostenspreiding te bekomen bij een of andere instelling. Dit sluit nauw aan bij par. 2, het probleem van de schulden (Bk LX, 15-6-82, C.P.A.S. d'Arlon).

In het arrest van 7-6-82, legt de Beroepskamer op aan het O.C.M.W. dat zij moet nagaan of alsnog de mogelijkheid bestaat om de kosten van hospitalisatie van verzoekster ten laste te leggen van de Mutualiteit. Eveneens wordt zij opgelegd een verslag nopens de financiële en sociale situatie van het gezin voor te leggen.

De Beroepskamer heeft hier deze beslissing genomen omdat bleek dat het O.C.M.W. had nagelaten een onderzoek in te stellen en zich had gebaseerd op de gegevens aan het Academisch Ziekenhuis m.b.t. de financiële toestand van de betrokkene.

Daarbij had de Beroepskamer twijfels omtrent de juistheid van het opgegeven maandloon.

Met andere woorden het O.C.M.W. had artikel 60 par. 1 niet nageleefd.

HOOFDSTUK VIII. IMMATERIELE HULP EN SOCIALE ZEKERHEID

18. Uit de arresten blijkt duidelijk dat het O.C.M.W. een complementaire rol speelt ten overstaan van de Sociale Zekerheid, en wel om twee redenen :

(1) Uit recente onderzoeken is gebleken dat een groot deel van de rechthebbenden op de sociale zekerheidsuitkeringen ondanks de ontvangen uitkeringen een wankel bestaan blijven leiden en zich op de rand van de bestaanszekerheid bevinden (15).

(2) Een even aantal burgers slaagt er gewoonweg niet in hun recht op uitkeringen te realiseren. Daardoor raken ze in financiële moeilijkheden en teneinde raad komen ze dan naar het O.C.M.W. om hulp.

Vaak wordt het O.C.M.W. verzocht bepaalde bedragen als voorschot te betalen op sociale zekerheidsprestaties waarvan de uitbetaling op

(15) DELEECK, H., BERGHMAN, J., VAN HEDDEGEM, P. en VEREYCKEN L., *De Sociale Zekerheid tussen droom en daad*, Deventer/Antwerpen 1980, p. 199.

zich laat wachten. Een pensioen is aangevraagd maar wordt nog niet uitgekeerd omdat het pensioendossier nog niet is samengesteld, of een procedure is ingesteld voor de arbeidsrechtbank i.v.m. werkloosheids- of Z.I.V.-uitkeringen...

De O.C.M.W.'s gaan algemeen op deze vraag in, als de betrokkene door het uitblijven van deze prestaties, waarop hij nochtans recht heeft, geen menswaardig leven leidt.

Wel klagen de O.C.M.W.'s terecht aan dat hierdoor het O.C.M.W. steeds meer en meer als laatste redplank zal worden beschouwd, en zal worden uitgemolken tot de laatste druppel door allerlei aanvragen die eerder zouden kunnen verholpen worden met een vereenvoudiging en een harmonisering van de Sociale Zekerheidswetgeving zelf.

Toch betekenen de voorschotten voor de O.C.M.W.'s een zware last. Hier verricht het O.C.M.W. heel wat werk door de "ondankbare" taak op zich te nemen om alle nodige dossiers in orde te brengen zoals bepaald in art. 60 par. 5.

Deze dossiers kunnen betrekking hebben op de mutualiteit (Bk LF, 8-2-82, C.P.A.S. Seraing, Bk WV, 23-12-81, O.C.M.W. Oostende), maar ook op pensioenregeling (Bk LI, 13-10-81, O.C.M.W. Wellen, Bk HE, 21-9-81, C.P.A.S. Mons).

Het is wel zo dat het O.C.M.W. maar tussenkomt wanneer de kosten niet meer op de mutualiteit kunnen verhaald worden. Is men niet in orde, dan zorgt het O.C.M.W. dat de dossiers in orde komen op grond van artikel 60 par. 5; is men wel in orde maar vraagt men eerst hulp van het O.C.M.W., dan zal zij eisen dat eerst de rechten bij de ziekteverzekering worden uitgeput.

Aldus het arrest van de Beroepskamer van West-Vlaanderen: 7-6-82, O.C.M.W. Gent.

Zij beslist dat het O.C.M.W. Gent "moet nagaan of alsnog de mogelijkheid bestaat om de kosten van de hospitalisatie van verzoekster in het Academisch Ziekenhuis (...) ten laste te leggen van de ziekteverzekering."

Daarbij wordt de bewijslast hieromtrent aan het O.C.M.W. opgelegd: "... aan de Beroepskamer dient te bewijzen aan de hand van een attest van deze (mutualiteit) dienst...".

Verplichting de hulpaanvrager aan te sluiten bij een sociale zekerheidsinstelling

19. Art. 60 pr. 5 is niet anders dan een concretisering van de hulp waarvan sprake in par. 2: daar werden de centra opgedragen stappen te doen om de betrokkenen alle rechten en voordelen te verlenen waarop ze aanspraak kunnen maken.

Hierbij dient opgemerkt dat het O.C.M.W. verplicht is de aansluiting te bewerken, anders dan de C.O.O.-wet waar de aansluiting enkel

diende *bevorderd* (16).

Deze plicht vervalt wanneer de steunaanvrager blijk geeft van een voortdurende nalatigheid door niet of laattijdig te reageren op brieven van het Ziekenfonds of van het O.C.M.W.

Hierbij mogen we ook wijzen op een belangrijk verschil in benaderingswijze tussen de wet op het bestaansminimum en de wet op het O.C.M.W. : de Bestaansminimumwet voorziet in art. 6 dat de aanvrager om recht te hebben op het bestaansminimum "zijn rechten moet laten gelden op de uitkeringen die hij kan genieten krachtens de Belgische of buitenlandse wetgeving".

Een soortgelijke bepaling komt in de O.C.M.W.-wet niet voor. Maar bij nader toezien ligt er dezelfde idee wel in verrat zij het dan vanuit een gans andere optiek, in art. 60 par. 2 van die wet, waar ze bepaalt dat het O.C.M.W. "alle nuttige raadgevingen en inlichtingen verstrekt en stappen doet om aan de betrokkene alle rechten en voordelen te verlenen waarop zij aanspraak maken". Wat in de Bestaansminimumwet negatief wordt uitgedrukt als plicht, is in de O.C.M.W.-wet veel positiever uitgedrukt als een recht om geholpen te worden in zijn aanspraken op sociale uitkeringen.

De Beroepskamer zal het O.C.M.W. dus in dergelijk geval wijzen op zijn verplichtingen in het kader van artikel 60 par. 2 en in afwachting van de realisatie van het recht op uitkeringen, voorschotten toekennen, als daaraan nood bestaat (cfr. *supra*).

HOOFDSTUK IX. RECHTSHULP

§ 1. Wat kunnen we onder rechtshulp verstaan ?

20. 1. Naast een structurele indeling (17) zou de rechtshulp inhoudelijk kunnen ingedeeld worden naar het rechtsdomein waarop ze betrekking heeft. Zo krijgen we bijvoorbeeld rechtshulp op het vlak van familierecht : tot het bekomen van een echtscheiding (Bk LF, 1-12-81, C.P.A.S. Liège) of tot het bekomen van onderhoudsgeld.

Bij het bestuderen van de verschillende arresten valt op dat drie-vierde handelt over het bekomen van onderhoudsgeld.

Ook rechtshulp op het vlak van het huurrecht : Bk LF, 1-3-82, C.P.A.S. Awans.

Of dat van het administratief recht : Bk LF, 8-3-82, C.P.A.S. Liège. En op vele andere vlakken van het burgerlijk recht.

2. Ook met betrekking tot de ontvangers van de rechtshulp kunnen we

(16) DE GRAEVE, A., *Maatschappelijk Welzijn*, Kortrijk-Heule, 1980, p.199.

(17) HAESBROUCK, S., *De advocatuur en de rechtshulpdiensten van de O.C.M.W.'s*, eindverhandeling, Leuven, 1980, p. 26.

een onderscheid maken tussen rechtshulp aan individuen, groepen, instellingen en bedrijven.

In casu betroffen alle arresten rechtshulp aan individuen.

3. Toch moeten we een leemte vaststellen in dit domein: Deze kan op verschillende manieren worden opgevat, namelijk als een tekort aan rechtsgelijkheid, als een ongelijkheid in de rechtsbescherming, en als een probleem van juridische vaardigheid (18).

4. Binnen de groep particulieren dient er dan nog een onderscheid gemaakt te worden tussen de zogenaamd "hogere" en "lagere" klasse. Voor de mensen uit de lagere klasse zouden een aantal drempels de toegang tot de rechtshulp bemoeilijken. Dit kwam ondermeer ook tot uiting tijdens ons gesprek met een O.C.M.W.-voorzitter.

De oorzaken hiervan dienen gezocht te worden enerzijds bij de persoon zelf en anderzijds bij de hulpverlenende organisatie (19).

Voor de lagere klassen zouden de financiële en psychologische kostenbarrière en de sociale afstand t.o.v. de advocatuur groter zijn. Bovendien zouden ze over een lagere informatiegraad en een geringere juridische vaardigheid beschikken.

Daarbij komt dan nog de snelle ontwikkeling van de Sociale Zekerheid die maakt dat er onvoldoende aansluiting is bij de vastliggende structuur van de juridische hulpverlening. Het geheel van de veranderingsprocessen, waaronder de Sociale Zekerheid, wijzigden inderdaad de behoefte aan rechtshulp, dit zowel in kwantitatieve als in kwalitatieve zin.

De kwantitatieve veranderingen in de vraag naar rechtshulp kunnen onder andere verklaard worden uit het feit dat de laatste decennia een heel pakket nieuw recht ontstaan is en dat vroeger bestaande wetgevingen uitgebreider geworden zijn (20).

Bondig samengevat kunnen we stellen dat naarmate de sociale bewustwording in de samenleving gaat stijgen, men wellicht een grotere behoefte aan rechtshulp kan verwachten.

21. Er doet zich ook een kwalitatieve wijziging voor in de behoefte aan rechtshulp.

De specialisatietendens in de samenleving gaat ook de vragen naar rechtshulp beïnvloeden (21).

De advocatuur beantwoordt deze behoefte slechts eenzijdig in de rich-

(18) SCHUYT, C., e.a., *De weg naar het recht. Een rechtssociologisch onderzoek naar de samenhang tussen de maatschappelijke ongelijkheid en juridische hulpverlening*, p. 63.

(19) BALDUYCK, D., *Rechtshulp verleend door gemeentelijke en lokale organisaties*, seminariewerk 3° Lic. Rechten K.U.Leuven, 76-77.

SAR-Krant, *Tijdschrift Wetswinkel Leuven*, n° 3, 1974, p. 10-17.

(20) HUYSE, L., *Sociologie van het recht*, cursus faculteit rechtsgeleerdheid, Acco, K.U. Leuven, 1978, p. 138-139.

(21) HUYSE, L., op. cit., p. 139-140.

ting van de vragen van de grote organisaties. Daardoor ontstaat een leemte voor de lagere klasse die meer rechtshulp verlangt in sectoren waarvoor de advocatuur zich niet interesseert (administratief-sociaal recht, consumentenrecht en huurproblemen).

Hieraan werd gedeeltelijk tegemoet gekomen door een reeks van buitengerechtigde organisaties: ondermeer de O.C.M.W.'s, Tele-diensten, Sociale Diensten voor Vreemdelingen en vooral de wetswinkels. Het gaat hierbij om een aantal verschillende initiatieven die vooral "rechtshulp zonder drempels" gemeen hebben (22). Zij trachten een eerstelijnsfunctie voor individuele hulpverlening waar te maken.

Wat telkenmale moet geconstateerd worden zowel in het individuele gesprek (23) als bij verschillende werken (24); is dat hiermee eigenlijk niet de laagste klasse wordt bereikt maar eerder de "sociale middenklasse".

Hierop maken de wetswinkels een uitzondering, daar zij eerder een soort van buurtwerking begonnen zijn, zodat zij wel degelijk de laagste sociale klasse kunnen bereiken. Weliswaar is hun werking beperkt tot huurproblemen. Dit ondermeer tengevolge van externe druk.

22. Tenslotte ontwikkelt er zich een steeds verder uitbreidende bron van algemene, kosteloze rechtshulp binnen de O.C.M.W.'s. Sommige O.C.M.W.'s nemen een juridische deskundige in dienst, belast met het verstrekken van juridische informatie en advies aan de bevolking. Anderen richten met medewerking van de Balie kosteloze consultaties van juristen in (stagiairs).

Kort samengevat kunnen we stellen dat de rechtshulp in ons land veel minder gesocialiseerd is geworden dan de sociale dienstverlening.

De advocatuur, als traditionele dienstverlener, belemmert door haar organisatie als vrij beroep in belangrijke mate de toegang tot de rechtshulp die zij verstrekt.

Daarbij bezit zij niet meer de juridische monopoliepositie die zij vroeger had, omdat een reeks andere hulpverleners op de juridische markt verschenen zijn.

Ondanks dit stijgend aanbod slaagt men er niet in de leemte in de rechtshulp op te vangen.

Een reorganisatie binnen deze sector blijkt noodzakelijk.

Deze kan twee richtingen uitgaan: in de richting van een individueel-juridisch of van een welzijnsmodel. Dit laatste model vertoont veel gelijkenissen met de recente hervormingsvoorstellen in de sociale dienstverlening. In elke geval veronderstelt het in ruime mate een socialisering van de rechtshulp. Er kan dan ook een reactie verwacht

(22) GEERTS, P., *De rechtshulp in België - Variations on a community theme*, in *Recht en Kritiek*, n° 3, 1977, p. 308-336.

(23) Cfr. *infra*.

(24) O.a. HAESBROUCK, S., *op. cit.*, deel II.

worden van de advocatuur uit.

23. Met betrekking op de advocatuur valt op dat de meeste O.C.M.W.'s overeenkomsten hebben afgesloten met de Balie van het betrokken arrondissement omtrent de te verlenen rechtshulp.

Achteraan is de overeenkomst opgenomen van de Balie van Luik met de plaatselijke O.C.M.W.'s. Herhaaldelijk wordt in de arresten van de Beroepskamer van Luik verwezen naar deze overeenkomst: Bk LF, 18-1-82, C.P.A.S. Liège; Bk LF, 1-2-82, C.P.A.S. Seraing; ...

Deze overeenkomst dateert van 20 juni 1979, en slaat op de periode tussen 1 januari tot 31 december 1980.

Zij werd elk jaar, tot op heden, hernieuwd.

Art. 16 bepaalt echter duidelijk dat deze overeenkomst ten allen tijde eenzijdig kan verbroken worden.

§ 2. Inhoud van de overeenkomst tussen de Balie en het O.C.M.W. van Luik

24. De ganse overeenkomst steunt op de inhoud van artikel 60 alinea 2 en artikel 61 van de wet van 8 juli 1976 en het MB van 5 augustus 1976 op het O.C.M.W.

In het kader van deze wetsartikelen hebben beide partijen beslist de in de wet voorziene samenwerking te realiseren en te concretiseren.

De Balie wil enkel en alleen hulp verlenen zoals die wordt omschreven in de overeenkomst, aan personen met een bescheiden inkomen.

Volgens artikel 1 zou het inkomen maximaal 240.000 Fr per jaar mogen bedragen, wil men beroep doen op de Balie.

Binnen deze grenzen onderzoekt het O.C.M.W. alle aanvragen die haar toekomen en beslist zelf welk gevolg zij er zal aan geven.

Met andere woorden het initiatief gaat volledig uit van het O.C.M.W. (cfr. nr. 26).

25. Verschillende fasen in de samenwerking

1. Vooreerst moeten de rechthebbenden zich aanbieden bij de Sociale Dienst van het O.C.M.W..

- Deze gaat na of er enig gevolg dient gegeven te worden aan deze zaak.

- Daarvoor moet het O.C.M.W. in zijn schoot een multidisciplinaire groep oprichten bestaande uit sociaal assistenten, juristen en psychologen.

Deze groep (of commissie) gaat na of er een juridische interventie nodig is.

Tevens gaat zij na of een grondig onderzoek van de zaak niet nuttig zou zijn, en er eventueel geen stappen dienen gezet te worden naar, of onderhandelingen dienen gevoerd te worden met de

advocaat die voor zijn cliënt opkomt.

2. Indien dit het geval blijkt te zijn, neemt de jurist van het O.C.M.W. contact op met de advocaat van de Raad van de Orde, op aanvraag van het O.C.M.W..

Gezamenlijk zullen zij nagaan welke de beste hulp is die hier kan geboden worden, en eventueel welke advocaat het best zou geschikt zijn om met die zaak belast te worden.

Het O.C.M.W. staat in voor de waarborg van een vrije keuze van advocaat.

26. Waaruit bestaat die juridische hulp?

De juridische bijstand wordt enkel en alleen verzekerd door de advocaten die de voorwaarden van deze overeenkomst hebben aangenomen. Een lijst met de namen ligt ter beschikking bij het O.C.M.W..

Artikel 7 bepaalt dan wat de precieze inhoud van die hulp is: de juridische hulp is erop gebaseerd opdat de rechthebbenden alle rechten en aanspraken zouden kunnen laten gelden op het vlak van de raadpleging, de onderhandelingen en de verdediging voor de rechtelijke en administratieve jurisdicties.

Hierbij wordt wel uitzondering gemaakt van het recht om beroep aan te tekenen tegen de beslissingen van het O.C.M.W. op basis van de artikelen 69 en volgende van de wet van 8 juli 1976, alsook van het beroep dat de betrokkene kan instellen bij de arbeidsrechtbank wanneer het O.C.M.W. weigert bestaansminimum toe te kennen hoewel de voorwaarden zijn, of schijnen vervuld te zijn.

27. Hoe verloopt nu de eigenlijke samenwerking?

3. De rechthebbende kiest *vrij* uit die lijst een advocaat die hem zal moeten bijstaan. Daarbij moet hij in het bezit zijn van een document met de handtekening en van een vertegenwoordiger van het O.C.M.W. en van de advocaat aangeduid door de Raad van de Orde.

Dit document laat de tussenkomst van de gekozen advocaat toe en garandeert dat het O.C.M.W. de zaak zal ten harte nemen.

4. De gekozen advocaat mag vrij zijn opdracht uitvoeren binnen de regels en de gebruiken die van kracht zijn bij de Balie van Luik. Vervolgens legt artikel 9 hem op *schriftelijk* en gemotiveerd zijn standpunt uiteen te zetten zowel aan het O.C.M.W. als aan zijn cliënt.

In dringende gevallen, of wanneer het O.C.M.W. geen onderzoek heeft ingesteld binnen de veertien dagen, mag de advocaat zelf het initiatief nemen te doen wat voor hem het nuttigst lijkt.

Zijn het O.C.M.W. en de advocaat het er echter niet over eens met

wat deze laatste had voorgesteld (beroep of tussenkomst) dan wordt een bijzondere Commissie samengesteld binnen het O.C.M.W. bestaande uit twee leden: een vertegenwoordiger van het O.C.M.W. en de andere een vertegenwoordiger van de Raad van de Orde.

Komen deze beide ook niet tot een eenzijdige beslissing dan wordt overgegaan tot een nieuwe arbitrage-formule.

Zijn het O.C.M.W. en de advocaat het er wel over eens, dan wordt voor een concrete uitwerking gezorgd van die juridische hulp of dat beroep.

28. Financiële regeling

Deze is zeer ingewikkeld en daarom worden hier alleen de bijzonderste elementen aangehaald. De rest kan teruggevonden worden in de bijlagen.

Artikel 11 voorziet dat de gekozen advocaat geen honorarium mag aanrekenen, maar hij mag wel de procedurekosten verhalen.

De gerechtskosten worden automatisch op het O.C.M.W. verhaald die ze eventueel verder kan verhalen op de cliënt zonder evenwel de wettelijke beschikkingen inzake de juridische bijstand te schenden.

29. Bescherming van de rechthebbende

Het O.C.M.W. legt de rechthebbende op aan zijn advocaat alle documenten, verleend tot het bekomen van een kosteloze rechtspleging ter beschikking te stellen.

De advocaat die die documenten krijgt zal op zijn beurt moeten bewijzen dat hij niets voor deze rechtspleging heeft gevraagd.

Voor het verhalen en de vastlegging van andere kosten zie de artikelen 12-13-15 alsook de wijziging van artikel 12 doorgevoerd op 3-3-82.

Ter verduidelijking van artikel 13 wordt in de beslissing van de Beroepskamer van Luik erop gewezen dat het O.C.M.W. slechts de kosten van de advocaat ter zijnder laste neemt en niet de eventuele kosten die uit de procedure zouden volgen, zoals bijvoorbeeld de expertisecosten die noodzakelijk bleken (Bk LF, 5-10-81, C.P.A.S. Liège).

In het arrest van 1-2-82 wordt nog eens duidelijk door de Beroepskamer erop gewezen dat de overeenkomst tussen de Balie en het O.C.M.W. van Luik een concretisering is van artikel 60 alinea 2 van de Wet op het O.C.M.W.. (Bk LF, 1-2-82, C.P.A.S. Liège).

DEEL II: ANTWOORDEN OP AANTAL VRAGEN I.V.M. IMMATERIELE HULP AAN DE HAND VAN ARRESTEN VAN PROVINCIALE BEROEPSKAMERS

30. §1. Beeld van het soort cliënteel

Procentueel bekeken op een totaal aantal arresten van 67, komen zo'n drietal categorieën op de voorgrond.

In stijgende lijn: de *werklozen* 18%

de *gescheidenen* 20%

de *mindervaliden, invaliden en zieken* 24%.

De categorie van de gescheidenen kan nog uitgesplitst worden in de twee onderafdelingen:

- recht op onderhoudsgeld

- juridische hulp bij echtscheidingsprocedure.

In de derde categorie werden wel de zieken met de mindervaliden meegemeld. Uitgesplitst ziet het er als volgt uit:

de *zieken* 8%

de *mindervaliden en invaliden* 16%.

Deze categorieën hulpaanvragers tekenen de hedendaagse problematiek van de O.C.M.W.'s.

Het stijgend aantal werklozen, die naargelang de duur van hun inactiviteit procentueel steeds minder werkloosheidsuitkering genieten, en daardoor aan de rand van de maatschappij dreigen geduwd te worden. Nu tekent zich het probleem nog niet heel duidelijk af, maar binnen een vijftal jaren wordt de werkloosheid het grootste probleem. Tenzij we natuurlijk in een economisch gunstiger klimaat terechtkomen dank zij internationale, Europese en nationale politiek.

Een andere nog meer problematische categorie voor het ogenblik is die van de echtscheidingen. Steeds meer en meer wordt het voor de jonggehuwden een probleem om samen te kunnen blijven. Relaties zijn lossier en lossier opgebouwd zodat ze nog nauwelijks de moderne problemen aan kunnen.

We moeten met grote verbijstering constateren dat er maar al te vlug naar een echtscheidingsprocedure wordt gegrepen als "oplossing" voor de huishoudelijke en relationele problemen! Gelukkig wordt er nu langs alle kanten gepoogd hier iets aan te veranderen.

Vanuit de plaatselijke gezinsgroepen wordt er aangedrongen op een "sociale heropvoeding" in de scholen.

Wat houdt die sociale heropvoeding in?

De ideale oplossing zou zijn dat en op school en thuis zou meegewerkt worden aan deze 'heropvoeding'.

Vooreerst schieten die gezinnen meestal zelf tekort in de opvoeding die

gekant zijn tegen deze aanpak. Hiermee wil ik zeker geen steen werpen naar deze mensen, maar vanuit hun specifieke probleemsituatie is het soms moeilijk om aan een ideale opvoeding te doen.

Een tweede tegenkanting komt vanuit de scholen zelf, die voor de zoveelste keer op zich horen beroep doen. Toch zijn dit de enige mogelijkheden om tot een oplossing te komen.

Didactisch zou men willen vertrekken vanuit de meest voorkomende probleemsituaties. Gezamenlijk poogt men dan met de jongeren een oplossing te zoekendie zowel sociaal als godsdienstig (althans in het Kath. Onderwijs) de beste lijkt.

Men wil hoofdzakelijk de nadruk leggen op "verdraagzaamheid" alsook wil men een afremming doorvoeren op een al te vroege relatievorming.

De categorie van de mindervaliden en de invaliden moet erder vanuit een financieel standpunt worden bekeken.

De hoog oplopende kosten voor specialisatie alsook de midicatiekosten achteraf, drijven sommige mensen naar de financiële afgrond. Hierbij wordt dan in het kader van art. 60 par. 5 van de Wet van 7 augustus 1974, beroep gedaan op het O.C.M.W. als laatste redplank.

Hierbij dient te worden opgemerkt dat de immateriële hulp die aan deze categorie wordt verstrekt van de Beroepskamers komt. Dit zal verder worden behandeld.

31. § 2. Tijdspanne tussen de O.C.M.W.-beslissing en de beslissing van de Beroepskamer

Op een staal van 15 beslissingen uit verschillende provincies bleek de termijn te bedragen:

minder dan één maand	1 = 7%
tussen 1 en 2 maanden	4 = 26%
tussen 2 en 3 maanden	5 = 33%
tussen 3 maanden en meer	5 = 33%.

Bij een verdere analyse blijkt dat het overgrote deel van de beslissingen meer dan drie maanden later komt op de O.C.M.W.-beslissing.

32. § 3. Karakter van de Beroepsbeslissing

- bevestiging van de O.C.M.W.-beslissing in 53% van de gevallen
- vernietiging 33%
- gedeeltelijke bevestiging en gedeeltelijke vernietiging 14%.

Het kostte heel wat moeite om de beroepsbeslissing in één van deze drie categorieën uit te drukken. Het gebeurt dikwijls dat de beslissing niet helemaal wordt vernietigd, maar alleen maar wat wordt gespecificeerd. Meestal worden de modaliteiten wat aangepast en in merendeel

van de gevallen wordt een juridische of sociale begeleiding toegevoegd!

33. § 4. Frappante voorbeelden van toegekende bedragen

Bk. W.VL., 3 februari 1982:

Hier gaat het om een alleenstaande man die ongeveer 14.000 fr werkloosheidsuitkering ontvangt per maand.

Daar wordt 9.500 fr van afgehouden voor allerlei kosten en schulden. Zodoende heeft hij amper 4.500 fr over om te leven.

Min de verwarming brengt dit het saldo op 2.780 fr voor eten en kledij. Verzoeker vraagt dan ook dit bedrag aan te passen aan het bestaansminimum (normaal 11.000 fr).

Het O.C.M.W. besliste het bestaansminimum niet toe te kennen om redenen van te hoge inkomsten.

De beroepskamer besloot zolang de financiële situatie van de verzoeker niet verbeterde, het O.C.M.W. een tussenkomst diende te verlenen van 2.000 fr/m die rechtstreeks aan de verhuurder van de caravan die hij als huis bewoonde te betalen.

Dit betekent dat zowel het O.C.M.W. als de Beroepskamer aannemen dat een alleenstaande toekomt met $1.780 + 2.000 = 4.780$ fr/m.

Toegegeven dat deze situatie neit blijvend zal zijn betekent dit toch dat de verzoeker in kwestie gedurende enkele maanden moet toekomen ermee.

Daarbij komt dan nog dat verzoeker een drankverslaafde is, zodat een groot deel van het geld nog aan drank besteed wordt. De Beroepskamer stelde voor wanneer 'het paste' de verzoeker te begeleiden om te helpen aansluiten bij een AA-club, indien drankmisbruik zich zou voordoen.

Dit is helemaal geen opportune oplossing! Vooreerst moet deze persoon dringend geholpen worden en niet wanneer het al te laat is. Daarbij is een budgettaire begeleiding noodzakelijk om zijn bestaansminimum te spreiden over verschillende uitgaveposten. Zoals in vele andere gevallen moeten we vaststellen dat de Bk. en de O.C.M.W.'s soms weinig praktische oplossingen geven. Die man moet eerst leren omgaan met geld vooraleer hij steun krijgt, vandaar de noodzaak van een begeleiding.

Bk. AN., 23 maart 1982:

Verzoekster vroeg dringend financiële tussenkomst om kleding voor haar en haar kinderen te kunnen kopen ten belope van 5.680 fr. Het O.C.M.W. van haar kant vermeldt in haar verslag dat zij reeds tussenkomt in huur- en studietoelagen, gratis geneeskundige verzorging en dat ze de ziekenfondsbijdrage betaalt.

Als toemaatje gaf ze vroeger reeds 30.325 fr aan kledij. Daarom stelde het O.C.M.W. dan ook terecht voor om de kledingstoe-lage eerder te beperken en rept geen woord over een gepaste begelei-ding. Hier menen wij toch dat de Beroepskamer aan haar taak en plicht voorbijgaat wanneer zij geen maatregelen neemt ten aanzien van deze duidelijke verspilzucht van verzoekster.

Bij zulke beslissingen vragen wij ons toch af hoe de Beroepskamer dergelijke gevallen benadert: vanuit de praktijkstudie (wat hier zeker niet het geval is) of vanuit een louter routine houding: een zaak bij de rest.

Bk. AN, 6 april 1982:

Betrokkene vroeg 650 fr/d financiële steun om een meer menselijk bestaan te kunnen leiden.

Het O.C.M.W. kende haar slechts 456 fr/d toe (+ 13.600 fr/m).

Het O.C.M.W. stelde dat de steunverlening berekend was: "naar ana-logie van hetgeen de overheid toekent aan gewetensbezwaarden die burgerdienst doen en dt in casu de financiële hulp van de betrokkene quasi overeenstemt met het bestaansminimum voor een alleenstaande Belgische vrouw met dezelfde kinderlast".

"Aangezien de financiële steun aan de betrokkene enigszins lager is dan bij gelijkaardige gezinssamenstelling voorziene bestaansminimum voor een Belgische alleenstaande vrouw met dezelfde kinderlast".

Deze redenering klinkt eerder Babylonisch. In casu gaat het om een vreemdelinge die wacht in België op haar emigratie en op het statuut van politiek vluchteling.

Via een goocheling per analogiam met de financiële steun voor een gewetensbezwaarde komt de Beroepskamer ertoe dat zij een som krijgt die overeenstemt met het bestaansminimum.

Dit wordt echter niet uitdrukkelijk in de tekst vermeld: zij krijgt "een bedrag gelijk aan de verschuldigde bedragen voor kinderbijslag voor werknemers", + haar 456 fr/d.

Dergelijke beslissing is voor ons onbegrijpelijk. Weliswaar kunnen vreemdelingen geen beroep doen op een bestaansminimum, maar dat belet niet dat zij geen bedrag kan toekennen dat gelijkaardig is, onder het mom van financiële steun, wat dan toch een betere motivering is.

34. § 5. Inwerking van de crisis

De studie van de beslissingen van de Beroepskamer leidt tot de indruk dat in onze maatschappij de meeste menselijk e problemen van finan-ciële aard zijn.

Inderdaad een belangrijke opdracht van het O.C.M.W. is de financiële hulverlening in het kader van de bestaanszekerheid voor elke burger. Maar de werking van het O.C.M.W. en zijn Sociale Dienst reikt verder

dan het oplossen van financiële problemen.

Hier kunnen we stellen dat de financiële noden geenszins los te koppelen zijn van een totaalproblematiek.

Zo stellen we vast dat in bijna alle vonnissen de Beroepskamer naast een relatief duidelijk financiële hulpverlening een soort van stijlformule eraan toevoegt waarbij zij de O.C.M.W.'s opdraagt de cliënt socio-psychologisch te begeleiden.

Dit is precies het basispunt om te komen tot ene recht op maatschappelijke dienstverlening. Maar tevens het meest bekritiseerbare punt!

Welke is nu de specifieke invloed van de crisis op de immateriële hulpverlening?

Zoals we reeds in de soort van cliënteel konden vaststellen dat in plaats van vroeger, bejaarden met het leeuwenaandeel gingen lopen, nu vooral werklozen en verstotenen van een of ander sociaal zekerheids-systeem. Dit zijn met name diegenen die niet in orde zijn met het ziekenfonds, de mutualiteit, of ergens een ander vervangingsinkomen. De oorzaak hiervan ligt op een hoger vlak. Ten gevolge van de crisis raken ondermeer steeds minder mensen aanwerk. Eeng evolg daarvan is dat zij beroep doen op een werkloosheidsuitkering. Tengevolge van de grote toeloop treden de R.V.A.'s steeds strenger op en worden de wachttermijnen verlengd. Heel wat mensen raken hierdoor in financiële en psychologische moeilijkheden. Het O.C.M.W. is danook voor hen een laatste hulpinstantie.

Ook op het gebied van de ziekteverzekering doet zich een gelijkaardig fenomeen voor: ten gevolge van een kleiner inkomen wordt het voor sommige moeilijker om hun bijdragen te betalen. Daar zij dan niet mee in regel zijn met de mutualiteit, die voor het grootste deel tussenkomt normaal, moeten zij de volledige som betalen. Teneinde raad klopt men dan uiteindelijk opnieuw aan bij het O.C.M.W. Maar niet alleen extern doch ook intern speelt de crisis een grote rol: Ten gevolge van deze enorme toeloop enerzijds en de quantitative toename van de bedragen anderzijds, heeft het O.C.M.W. zelf een geldgebrek.

Ten gevolge van de crisis zullen de toegekende bedragen en subsidies zeker en vast ingekrompen worden. Dit leidt er dan ook toe dat bepaalde O.C.M.W.'s zelf barema's gaan opstellen om al dan niet hulp toe te staan (Bk. OV, 7 sept. 1981, O.C.M.W. Zele).

Steeds meer en meer mensen zullen beroep doen op het O.C.M.W. om bijstand te verkrijgen boven het bestaansminimum, terwijl het totaal pakket aan financiële steunmiddelen steeds kleiner wordt. Automatisch gevolg hiervan zal zijn dat de O.C.M.W.'s zich zullen richten naar een bepaalde middenklasse, waardoor de zwaksten opnieuw in de regen zullen staan.

Wanneer het O.C.M.W. zelf een geldgebrek heeft, mag zij volgens de wettelijke bepalingen beroep doen op de gemeente om haar deficiet te dekken. Ten gevolge van de crisis zit de gemeente met hetzelfde pro-

bleem. Nu heeft zij de keuze, of beter staat zij voor een dilemma. Zij kan het tekort aanvullen, ofwel doet zij dat niet.

De tweede hypothese zal eerder zelden voorkomen omdat dat zeker niet past in het kader van haar algemeen beleid. Het O.C.M.W. is te politiek gebonden en een te belangrijke electorale troef om geen geld meer te verlenen. In de eerste hypothese zal zij slechts geld lenen onder bepaalde voorwaarden. Zij zal het O.C.M.W. opleggen besnoeiingen te doen in alle mogelijke sectoren. Doch meestal is dit onvoldoende om de miljoenen deficit te dekken.

Dit probleem is een structureel probleem eigen aan de crisisjaren! Eigenlijk is de gehele sociale sector verlieslatend en brengt zij grote deficits teweeg. Daarom moet er een politieke keuze gemaakt worden: ofwel houden we dit tempo van stijgende verliezen aan en wachten we betere economische tijden af, ofwel zullen we onverbiddeijk moeten snoeien en saneren.

Zo zien we duidelijk welk een grote impact de crisis heeft op het broze systeem van de gehele sociale sector en in het bijzonder op de werking van de O.C.M.W.'s in casu met betrekking tot de immateriële hulp. Deze beschouwingen zijn deels uit de verschillende arresten af te leiden zoals te zien is aan de talloze verwijzingen naar de betrokken uitspraken, deels uit de gesprekken met een aantal voorzitters van een O.C.M.W. (Oostende en Kortrijk).

35. §6. Opvatting over "menswaardig bestaan"

Wat vooral opviel was dat geen enkele Beroepskamer het aandurft een definitie of omschrijving te geven van het begrip "menswaardig bestaan".

Er wordt enkel en alleen verwezen naar artikel 1 van de Organieke wet van 8 juli 76: dat eenieder het recht heeft op maatschappelijke dienstverlening met als doel de begunstigde de mogelijkheid te geven een leven te leiden dat menswaardig is (Bk OV, 3 mei 1982, O.C.M.W. Geraardsbergen; Bk. LI, 8 dec. 1981, O.C.M.W. Maasmechelen).

A contrario kan hieruit worden afgeleid dat iemand die reeds een menswaardig bestaan leidt, niet meer in de mogelijkheid dient te worden gesteld en dus buiten de O.C.M.W.-dienstverlening valt.

Aldus besliste de Bk. LI, 29 sept. 1981 (O.C.M.W. Houthalen): Verzoeker vroeg een tussenkomst voor verwarming voor 11.500 fr. Dit werd hem door het O.C.M.W. geweigerd. Verzoeker baatte vroeger een bierhandel uit die hij om gezondheidsredenen diende stop te zetten en die hij verkocht voor om en bij de 250.000 fr. Later werd hij door een rechtbank arbeidsongeschikt verklaard, maar totnogtoe kon hij nog van geen enkele uitkering genieten.

De Beroepskamer overwoog dat het menswaardig bestaan nog niet in het gedrang kwam refererend naar de opbrengst van de verkoop alhoe-

wel - 33% belastingen.

Een interessante uitspraak in verband met artikel 1 van de Organieke Wet is die van de Bk. OV, 3 mei 1982 (O.C.M.W. Geraardsbergen). De Beroepskamer ging ervan uit dat het toegekende bestaansminimum verminderd met de vaste uitgaven ontoereikend was om nog een menswaardig bestaan te leiden. Daarbij merkt de Bk. nog op: "dat hierbij het 'waarom' van de moeilijkheden weinig belang heeft en dat het motief 'eigen schuld' niet steeds en zeker niet ipso facto kan worden gehanteerd als basis voor onthouding van de gevraagde hulpverlening".

Zich steunend op het criterium van "menswaardig bestaan" houden sommige O.C.M.W.'s er een soort beleid op na:

Bk. OV, 7 sept. 1981 (O.C.M.W. Zele): "Overwegende dat alhoewel het inkomen van verzoeker die de zorg heeft over drie minderjarige kinderen, zeker van aard is dat hiermee zuinig zal dienen omgesprongen (23.000 fr) en anderzijds dat de gevraagde tussenkomst een minimumbedrag betreft, de beroepskamer toch niet het *principiële standpunt van de raad* van het betrokken O.C.M.W. kan bijtreden, aangezien ter zake door het centrum inderdaad terecht mag worden gevreesd dat in de toekomst meerdere gezinnen met een gelijkaardig inkomen om tussenkomst zouden vragen in de betaling van buitengewone uitgaven, (...), en dat wanneer van de gestelde normen wordt afgeweken, hierop nog moeilijk kan worden teruggekomen."

Hier wordt dus het menswaardig bestaan vastgelegd volgens bepaalde door de Raad vooropgestelde criteria waar zij om financiële redenen niet wil van afwijken.

Financieel bekeken wordt door bepaalde beroepskamers aangenomen dat het menswaardig bestaan in het gedrang wordt gebracht wanneer het vervangingsinkomen of het inkomen zelf slechts 10.000 fr/m bedraagt (Bk. WV, 11 aug. 1982, O.C.M.W. Brugge). In dezelfde aard besliste de Bk. LI 8 dec. 1981 (O.C.M.W. Maasmechelen).

Hier eerder van afwijkend is de beslissing van de Beroepskamer OV, 3 mei 1982 (O.C.M.W. Geraardsbergen): Zij gaat ervan uit dat het inkomen van verzoekster, zijnde het bestaansminimum als alleenstaande, verminderd met de vaste uitgaven van de (lage) huishuur "amper" volstaat om haar toe te laten een menswaardig bestaan te leiden."

Uit de behandelde arresten blijkt dat elke beroepskamer nauwkeurig alle omstandigheden van het geval in aanmerking neemt en de dienstverlening daar zo nauw mogelijk laat op aansluiten.

Dit individualistische standpunt brengt met zich mee dat het praktisch onmogelijk wordt om vaste normen te hanteren.

Alleen eigen richtlijnen zijn hier verenigbaar met de vooropgestelde optiek (zie de reeds eerder aangehaalde beslissing van Bk. OV, 7 sept. 1981, O.C.M.W. Zele).

Daarom precies mag door een O.C.M.W. een bepaalde oplossing die

zich opdringt niet afgewezen worden onder voorwendsel dat anders een gevaarlijk precedent wordt geschapen (Bk. OV, 22 maart 1982, O.C.M.W. Zelzate).

“Wanneer een persoon het bewijs moet leveren van een periode van tewerkstelling om het volledig voordeel van bepaalde sociale uitkeringen te bekomen, neemt het O.C.M.W. alle maatregelen om hem een betrekking te bezorgen... Dit om hen te (re)integreren in het arbeidsgebondensociale zekerheidssysteem”.

Het O.C.M.W. van Zelzate ziet de door de wetgeving geboden mogelijkheid eerder als een soort opvangmogelijkheid voor personen die reeds hebben gewerkt. In het licht hiervan heeft het O.C.M.W. “zich eerst bereid verklaard om verzoekster tewerk te stellen maar is hierna op deze beslissing teruggekomen toen bleek dat verzoekster nog voor de volledige periode moest worden tewerkgesteld. *Het O.C.M.W. wenst terzake geen precedent*”.

Wat ook opvalt is dat de toegekende bedragen nauw aansluiten bij die van het bestaansminimum. Het bestaansminimum wordt gemakkelijk als richtsnoer genomen voor financiële steun aan iemand die niet aan de voorwaarden van de bestaansminimumwet voldoet, maar zich in dezelfde feitelijke situatie bevindt. Daarbij neemt ze de vorm aan van een supplement boven het bestaansminimum ten voordele van personen of gezinnen waarvan het bedrag van dat minimum te laag is om een menswaardig bestaan te leiden (Bk. LI, 8 dec. 1981, O.C.M.W. Maasmechelen).

Wel dient hier te worden opgemerkt dat het betreuenswaardig is dat de O.C.M.W.'s slechts op die bedragen terugvallen.

Wenselijker zou het zijn dat zij een waaier van financiële tegemoetkomingen zouden hanteren die voldoende geventileerd is naar de uiteenlopende toestanden en noden.

Behoeften kunnen zeer verschillend zijn en daarom dient een onderscheid gemaakt te worden tussen gezinnen en alleenstaanden; met of zonder kinderlast; minder-validen en invaliden;

Het O.C.M.W. biedt wel de nodige hulp om aan deze diverse behoeften te voldoen, maar de verzoeker krijgt de indruk dat hij beroep doet op de openbare liefdadigheid. Het komt zeker niet voor als een *recht*. Eigenlijk is het aantal besproken arresten te klein om tot grote uitspraken te komen.

Toch schijnt het mij wenselijk dat eerder een ‘stelsel’ zou opgebouwd worden dat zowel beantwoordt aan de pensioengerechtigden, diegene die recht hebben op kinderbijslag als op diegenen die recht hebben op het bestaansminimum. Het is onnodig en hoogst hinderlijk dat er nog onderscheid gemaakt wordt tussen deze categorieën (o.a. met betrekking tot de voorwaarden). Dus een harmonieus stelsel waarop men kan beroep doen zonder een onderscheid te moeten maken tussen de nu traditioneel bestaande stelsels.